

Maatila yritystoimintana

- Mitä talouden tunnusluvut kertovat toiminnasta?

Jarkko Niemi, Luonnonvarakeskus

Tutkimusprofessori, eläinten terveyden ja hyvinvoinnin taloustiede

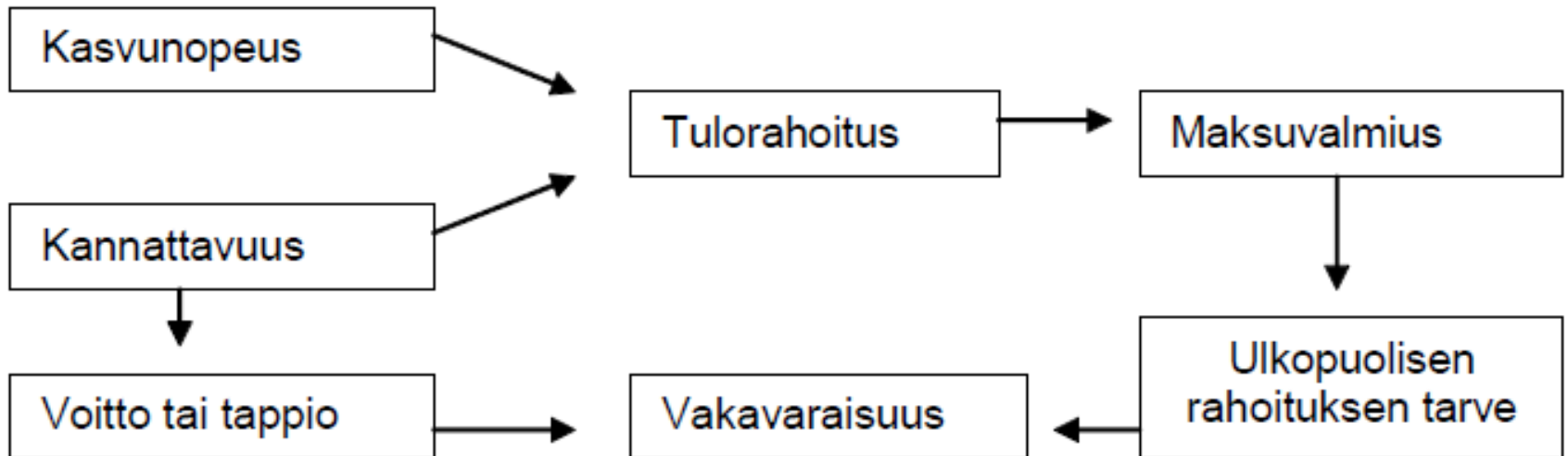
Jarkko.niemi@luke.fi

Epanet Road Show, Kurikka, 3.11.2016

Esityksen sisältö

- Maatilan talouden tunnuslukuja
  - Kannattavuus
  - Vakavaraisuus
  - Maksuvalmius
- Mitä tunnusluvut kertovat?
- Mitkä tekijät vaikuttavat kannattavuuteen, vakavaraisuuteen ja maksuvalmiuteen
- Poimintoja tutkimuksista

Rahoituksen, maksuvalmiuden ja vakavaraisuuden merkitys

Lähde: Laitinen (1998)

Kannattavuus

Kannattavuuskerroin

- Kannattavuutta mitataan yrityksen tuloksella
  - Yrityksen tulos voidaan suhteuttaa liikevaihtoon tai pääoman määrään
- On erilaisia kannattavuusmittareita, joista maataloudessa yleisin on kannattavuuskerroin
- Kannattavuuskerroin kuvaa, miten hyvin yrittäjän omalle pääomalle ja työlle asettu tuottovaatimus on toteutunut:

$$\text{Kannattavuuskerroin} = \frac{\text{Maataloustulo}}{\text{Yrittäjäperheen palkkavaatimus} + \text{Oman pääoman korkovaatimus}}$$

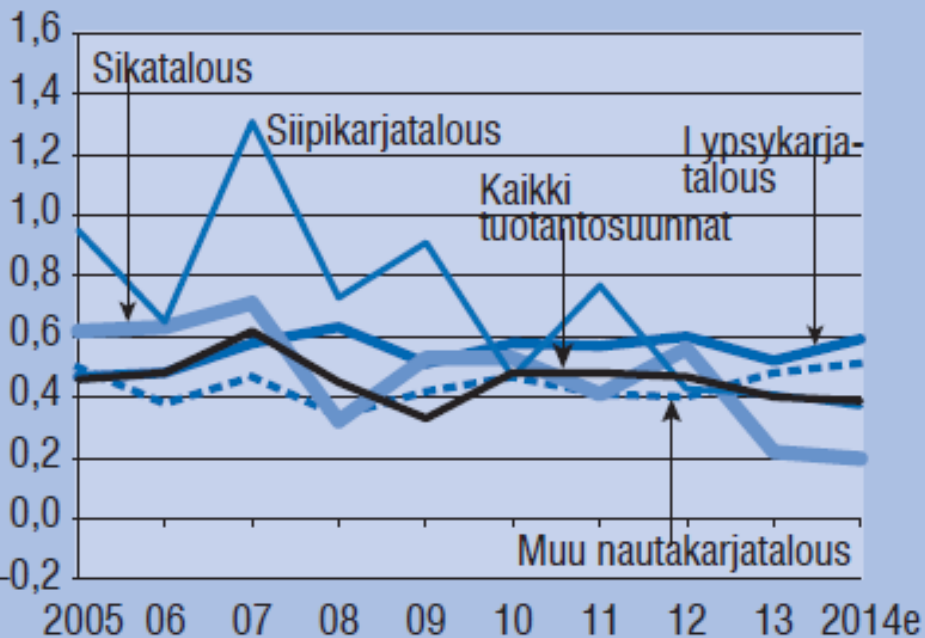
Kannattavuuskerroin tuotantosuunnittain koko maassa

Tuotantosuunta	2014	2015 (ennuste)	2016 (ennuste)
Viljanviljely	0.07	0.08	0.03
Lypsykarja	0.60	0.31	0.24
Muu nautakarja	0.36	0.33	0.30
Lammas ja vuohitilat	0.38	0.22	0.18
Sikatalous	0.47	0.29	0.12
Siipikarjatalous	0.37	0.41	-0.10
Kaikki tilat	0.37	0.24	0.20
C1-alue keskimäärin	0.36	0.21	0.16

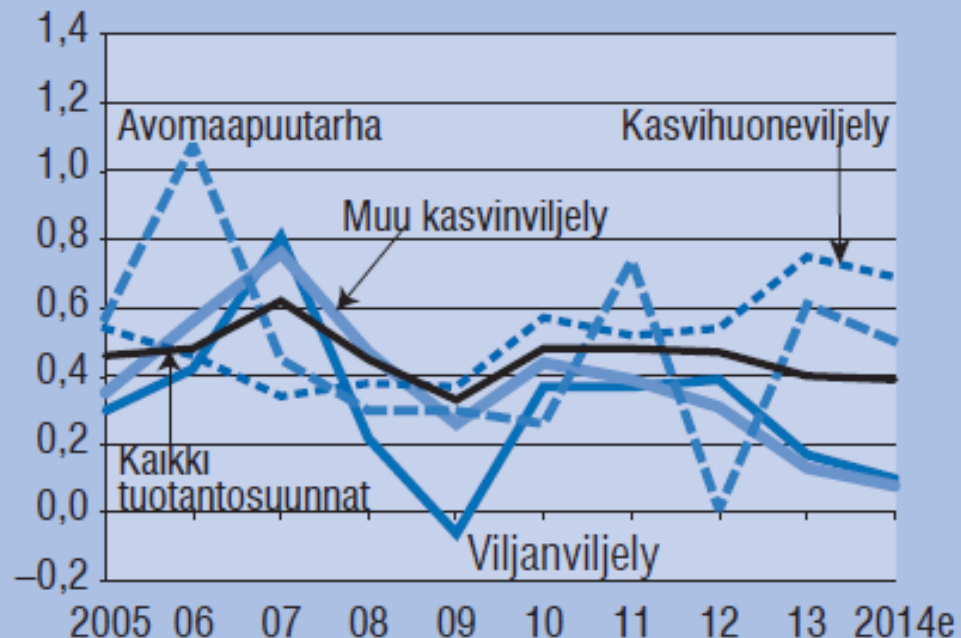
Lähde: Luke/ Taloustohtori. Maa- ja puutarhatalous -palvelu

Kannattavuuskerroin tuotantosuunnittain

Kannattavuuskerroin

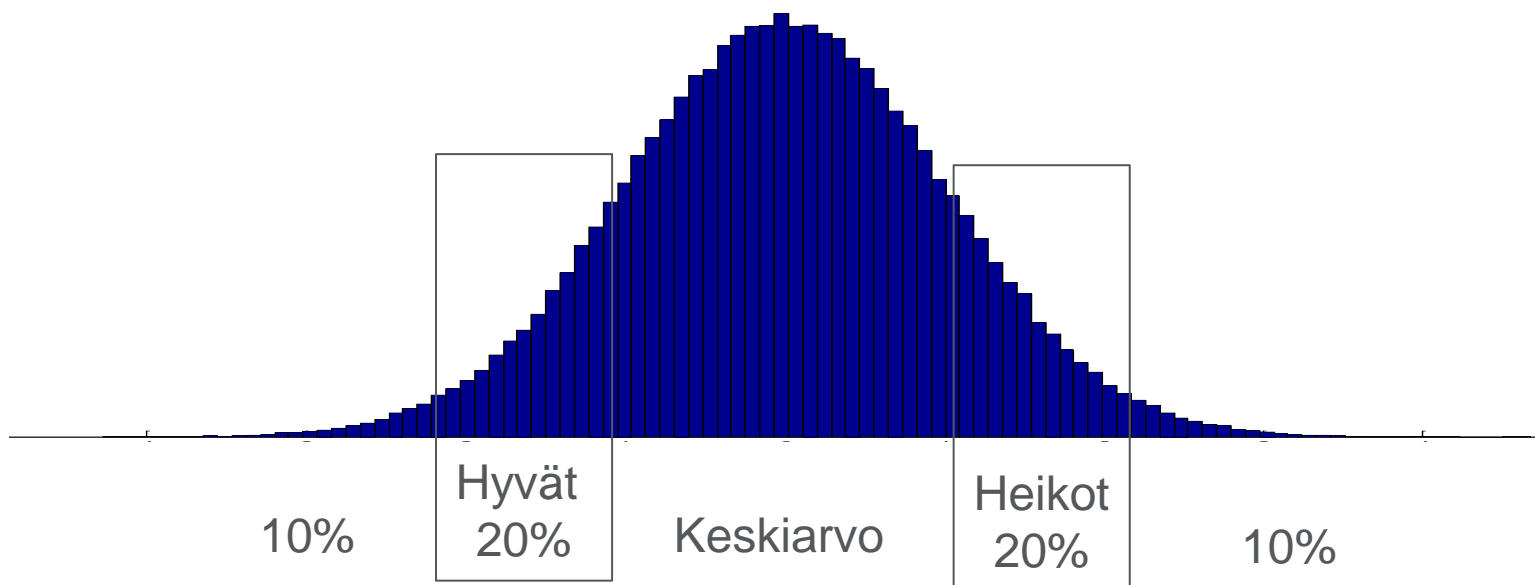
Kannattavuuskerroin

Lähde: Luke

Kannattavuuskirjanpidon hyvät ja heikot-ryhmittely auttaa tarkastelemaan tulosten vaihtelua tilajoukossa

Laitetaan tilat kannattavuusjärjestykseen .....

...ja tarkastellaan hyvien ja heikkojen ryhmiä

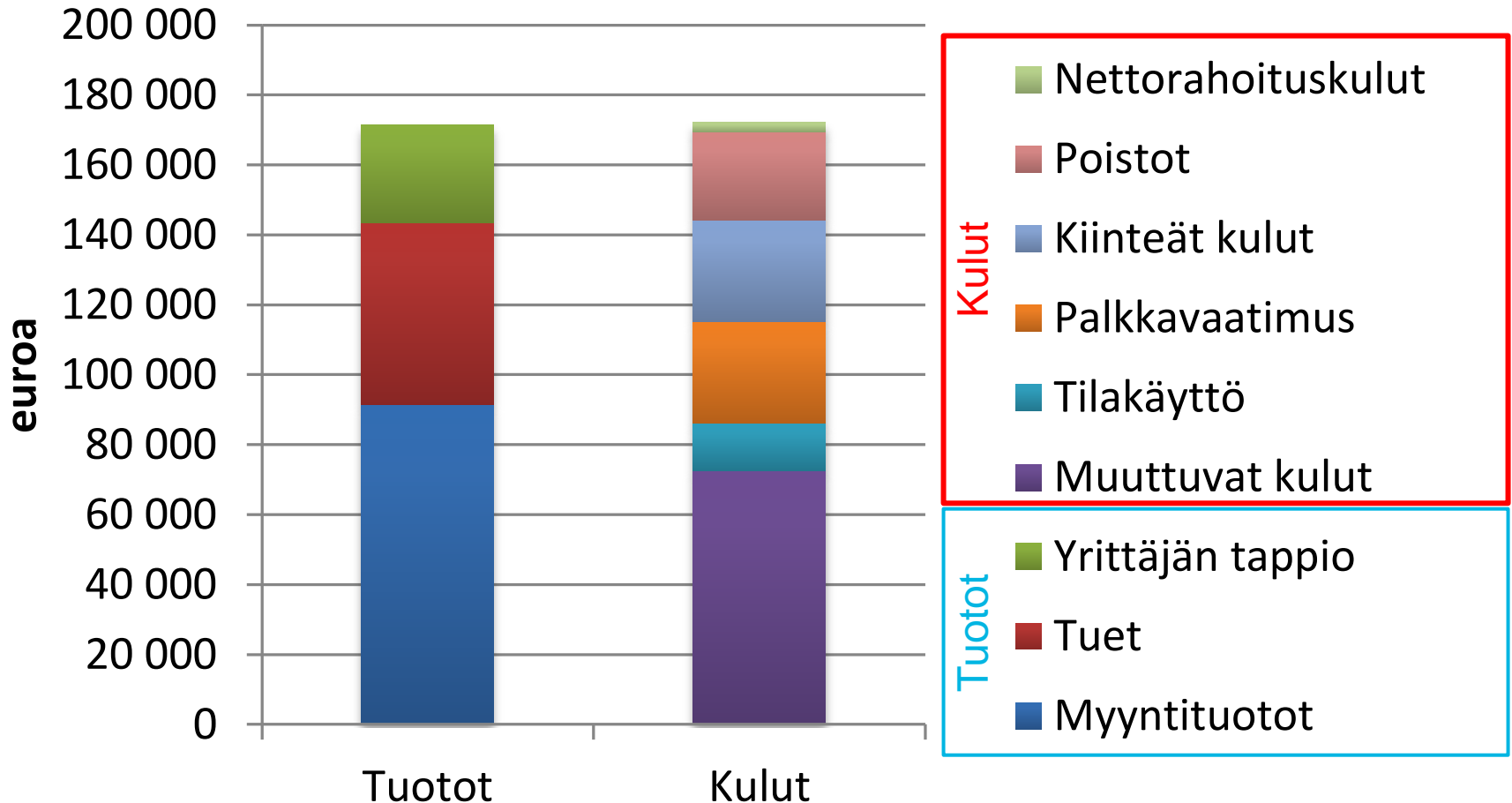

Kannattavuuskertoimen vaihtelu (2014)

Tuotantosuunta	Hyvät	Keskiarvo	Heikot
Lypsykarja	0,96	0,60	0,19
Muu nautakarja	0,91	0,36	-0,09
Kasvihuonetilat	1,45	0,85	0,06
Muu kasvinviljely	0,58	0,18	-0,73
Viljanviljely	0,57	0,07	-0,38
Sikatalous		0,47	0,03

Lähde: Luke/ Taloustohtori

Tuloslaskelma (2014)

Lähde: Luke/Taloustohtori

Käyttökate

- Yrityksen tilinpäätöstiedoista voidaan laskea tunnuslukuja, jotka auttavat seuraamaan yrityksen taloudellisen tilan kehittymistä
- Käyttökatteesta olisi katettava poistot ja rahoituskuluja

$$\text{Käyttökate\%} = 100 \frac{\text{Käyttökate}}{\text{Liiketoiminnan tuotot yhteensä}}$$

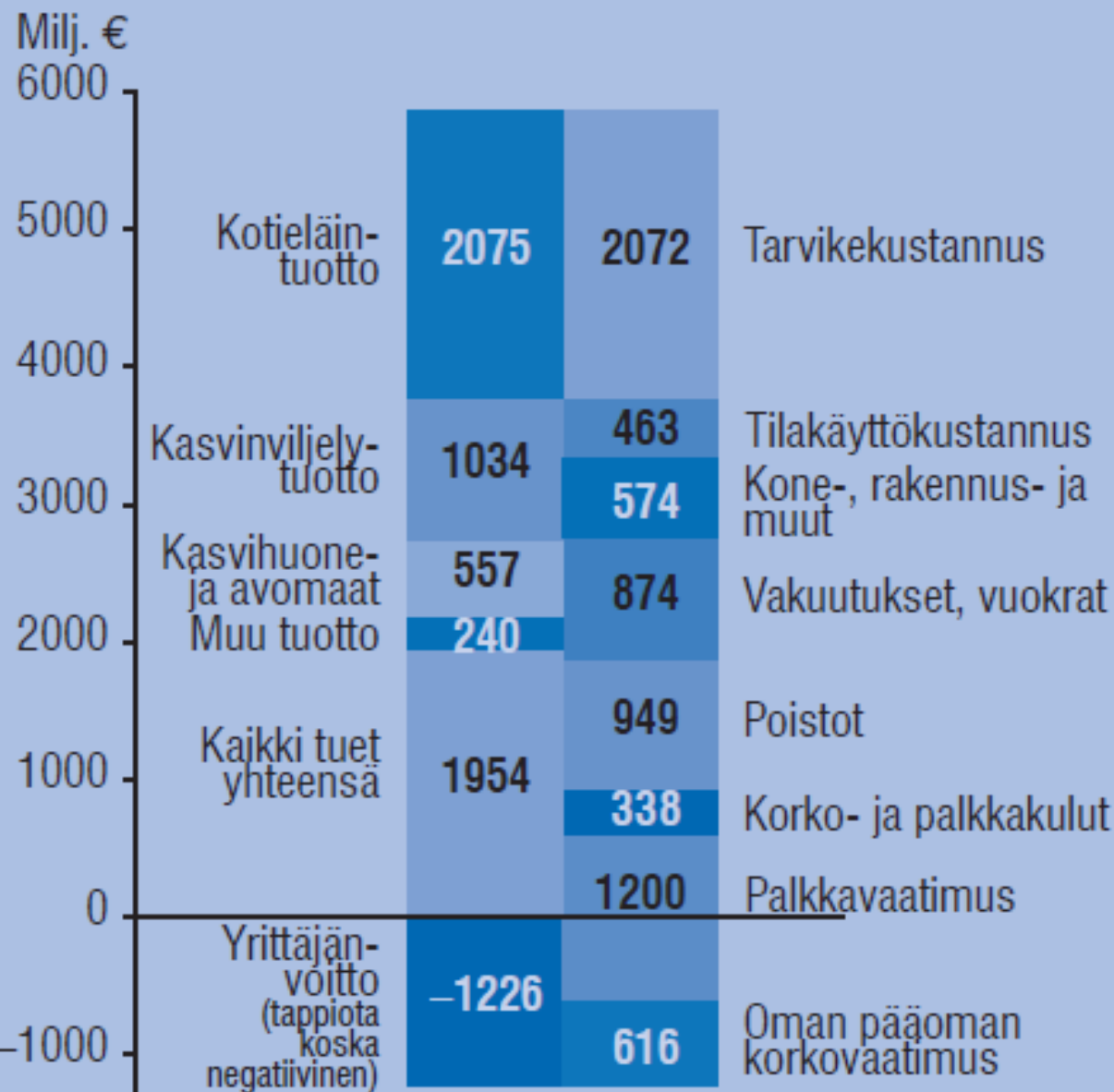
- Yleisen liiketaloustieteen tunnuslukuja
  - Teollisuus 10-25%
  - Kauppa 2-10%
  - Palvelut 5-15%

Tuloslaskelma

	2014	2015 (ennuste)	2016 (ennuste)
Tiloja edustettuna	37 100	36 300	34 600
Viljelyala	60,1	60,6	61,9
Eläinyksiköt	26,8	26,7	26,8
Myyntituotot	91 600	84 000	85 900
Tuet	51 800	50 200	48 400
Liikevaihto	143 400	134 200	134 300
Kokonaistuotto	160 200	150 500	150 300
Muuttuvat kulut	-72 500	-77 100	-78 700
Tilakäyttö	-13 600	-13 700	-13 100
Palkkavaatimus	-29 100	-29 700	-30 700
Kiinteät kulut	-29 100	-33 300	-34 700
Käyttökate	15 700	8 960	7 000
Poistot	-25 100	-25 000	-25 600
Liiketulos	-9 420	-16 100	-18 600
Nettorahoituskulut	-2 800	-2 730	-2 670
Nettotulos	-12 200	-18 800	-21 300
Yrittäjänvoitto	-28 200	-34 900	-37 700

→ Vuonna 2014 suomalaisen maatilayrityksen käyttökate% oli keskimäärin 9,8 %

Lähde: Luke/Taloustohtori

Lähde: Niemi & Ahlstedt 2014

Maatalouden kokonaislaskennan tuotto- ja kustannuserittely 2014:

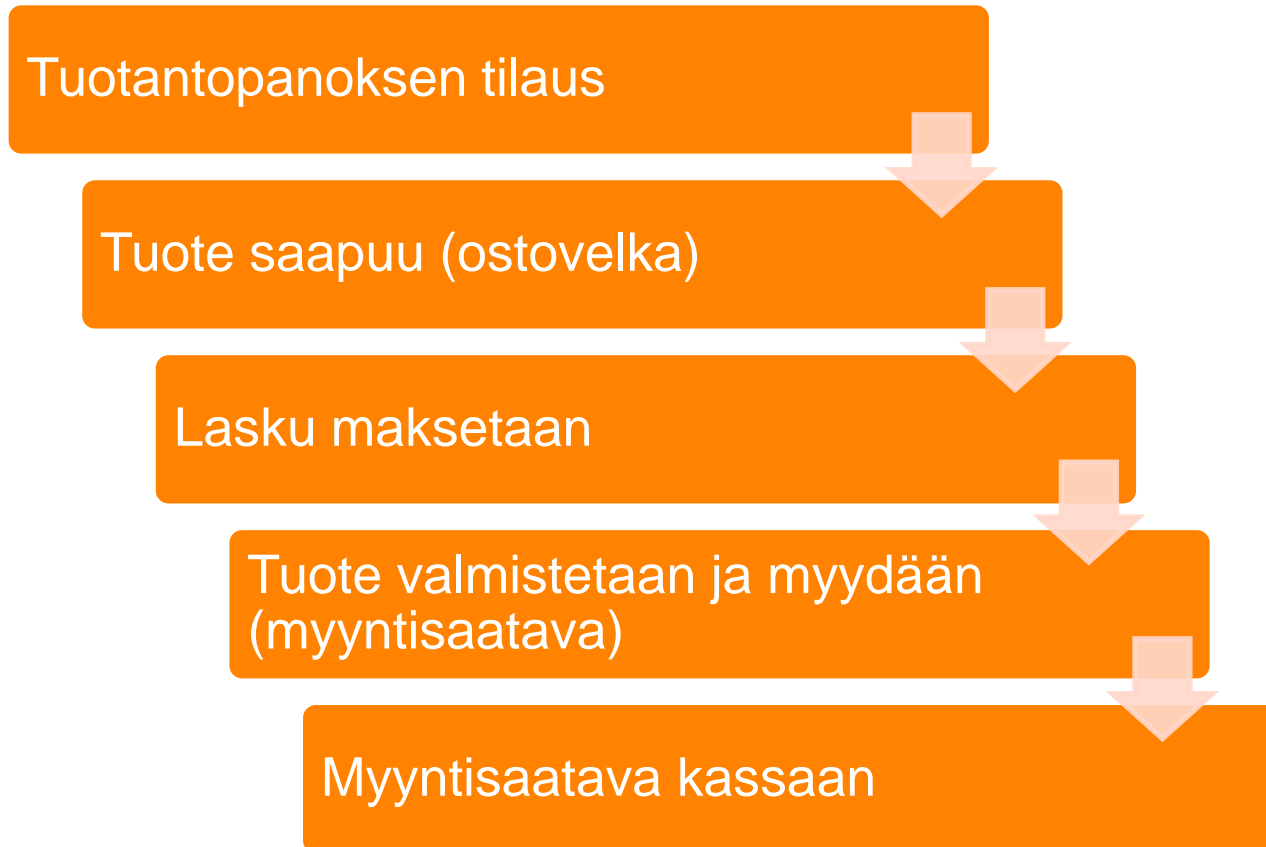
Poistot ja pääomakustannukset jopa 25-30% tuotantokustannuksesta

Maksuvalmius (likviditeetti)

Maksuvalmius eli likviditeetti

- Yrityksen kyky selviytyä juoksevista menoista
  - Mm. panosten hankinta, lainojen korot ja lyhennykset
  - Maksuvalmiusongelmat lisäävät yrityksen kustannuksia
  - Menojen ja tulojen ajoitus
  - Voidaan arvioida taseesta ja tuloksesta laskettavilla tunnusluvuilla tai budjetilla
- Lyhyen ajan rahoitussuunnittelu tukee maksuvalmiuden säilyttämistä.
- Tuotantoprosessin pituus vaikuttaa maksuvalmiuteen

Kassavirtojen aikajana

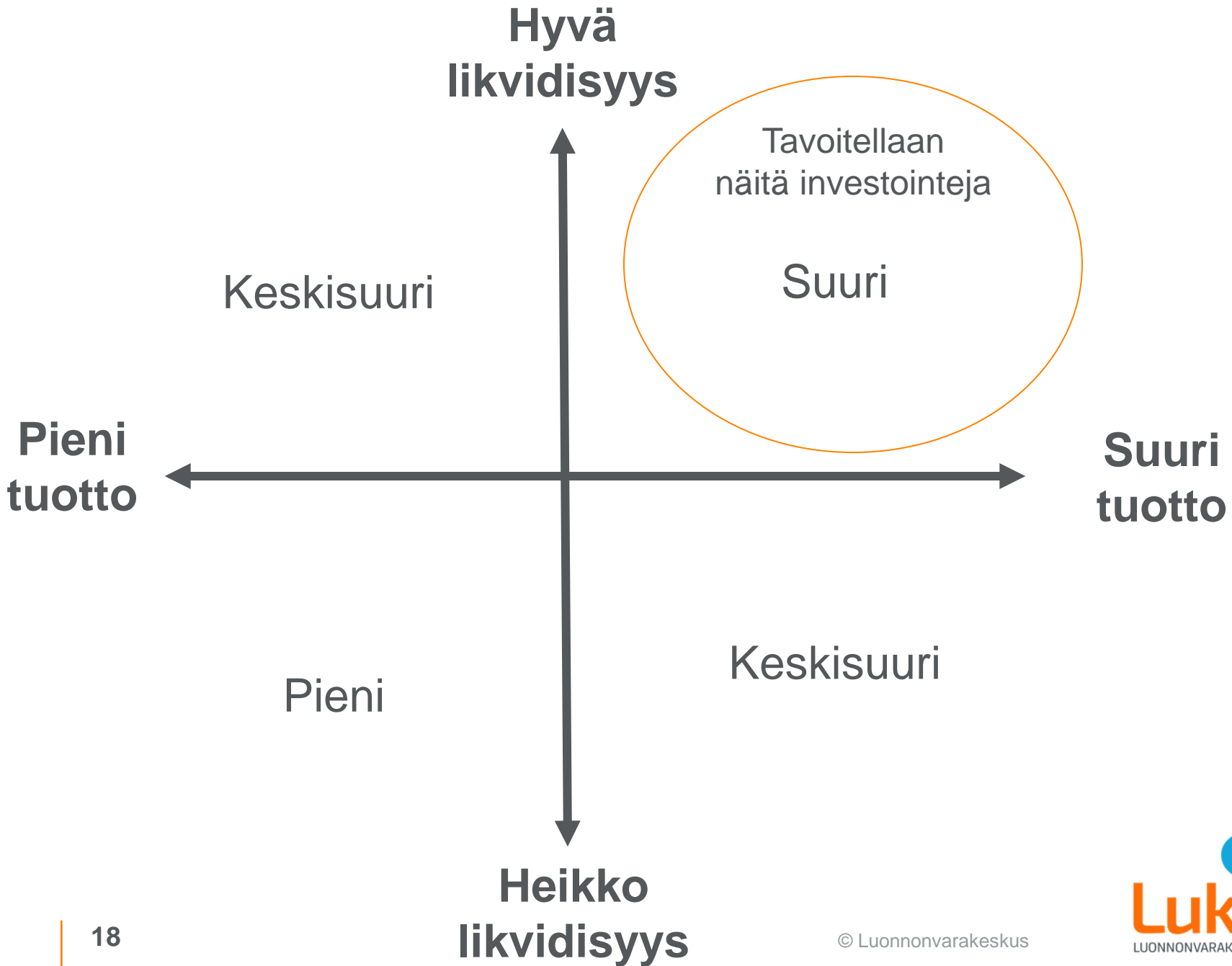

Tunnuslukuja

- Maksuvalmiuden tarkasteluun on tunnuslukuja, joilla mitataan rahoituksen riittävyttä yrityksen sitoumusten hoitamiseen, esimerkiksi

$$\text{Quick ratio} = \frac{\text{Rahoitusomaisuus - Osatuloutussaamiset}}{\text{Lyhytaikainen VPO - Lyhytaikaiset saadut ennakot}}$$

- Miten hyvin yrityksen likvidit varat riittävät lyhytaikaisten velvoitteiden hoitoon?
- Osatuloutussaamiset on laskennallinen erä, joka liittyy pitkän valmistusajan hyödykkeiden tulouttamiseen
- Yleisen liiketaloustieteen suuntaa-antavia tunnuslukuja
  - Hyvä >1
  - Tyydyttävä 0,5-1
  - Heikko <0,5

Vakavaraisuus

Vakavaraisuus

- Vakavaraisuus $\Leftrightarrow$ Maksuvalmius
- Yrityksen kyky selviytyä kaikista sitoumuksistaan
- Voidaan kuvata suhteella:
$$\frac{\text{Vieras pääoma}}{\text{Varat}}$$
- Heikko vakavaraisuus on uhka yritystoiminnan jatkuvuudelle
  - Lisää maksuvalmiusongelmien riskiä ja voi nostaa yritystoiminnan kustannuksia
  - Negatiivisen velkavivun riski

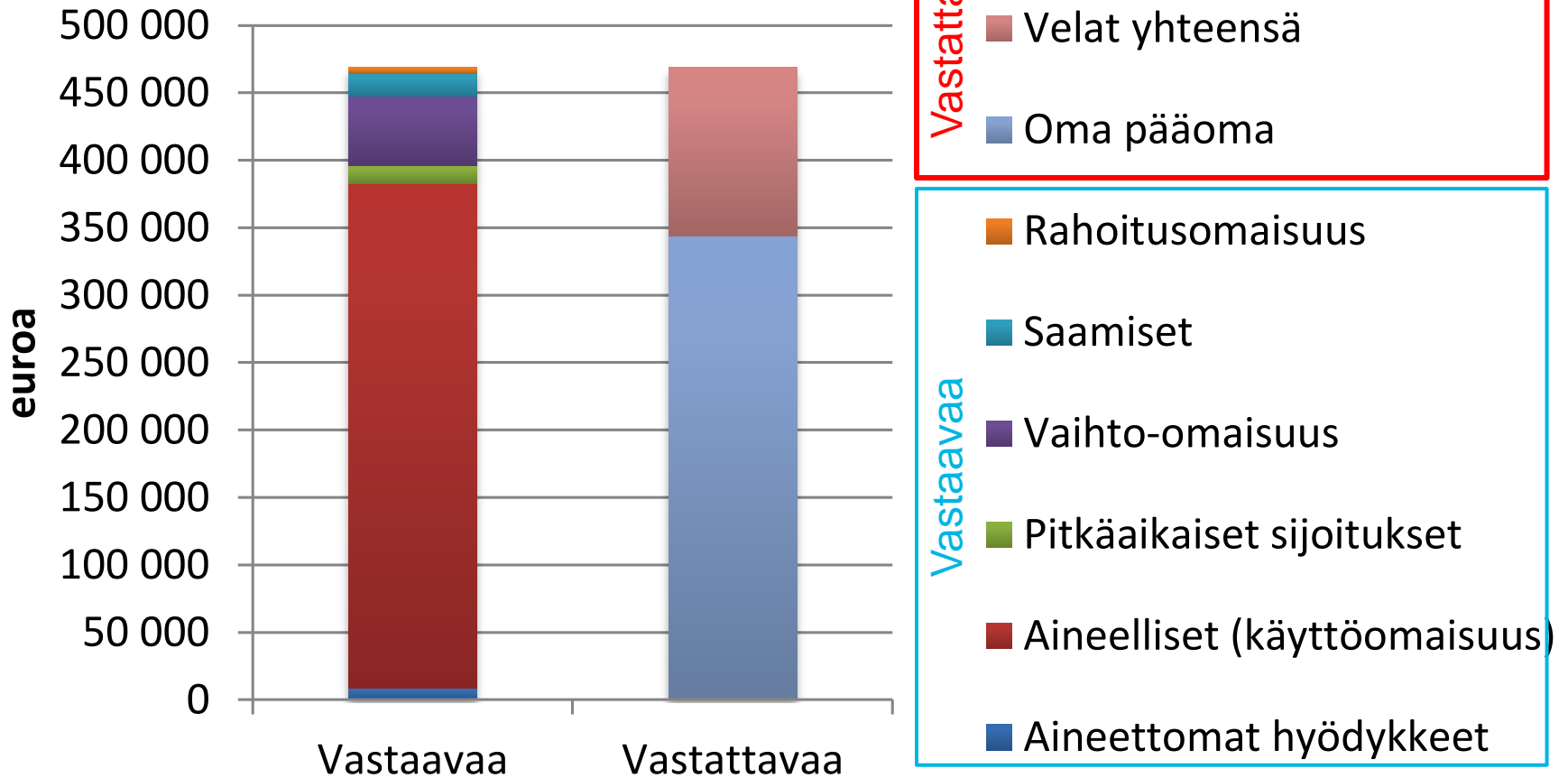
Yritysanalyysi - vakavaraisuus

- Nettovelkaantumisaste

$$= \frac{\text{Korollinen VPO - Rahat ja rahoitusarvopaperit}}{\text{Oikaistu OPO}}$$

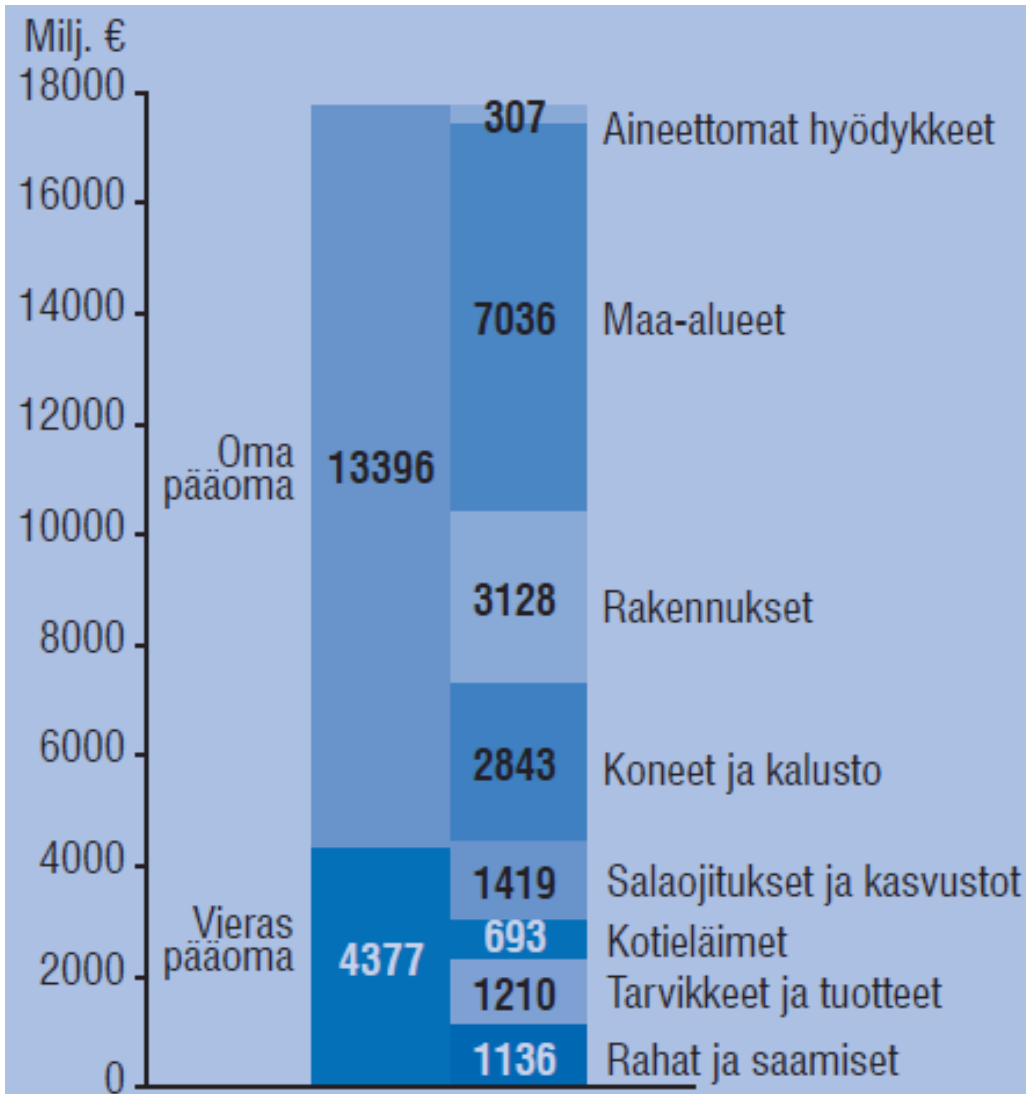
- Yleisen liiketaloustieteen suuntaa-antavia tunnuslukuja
  - Hyvä, jos korollista VPO:ta alle puolet taseen loppusummasta.

Taselaskelma

Lähde: Luke/Taloustohtori

Mistä maatalouden omaisuuserät koostuvat?

Lähde: Niemi & Ahlstedt 2014

Maatalouden kokonaislaskennan tase-erittely 2014e.

© Luonnonvarakeskus

Vieraan pääoman vipuvaikutus

- Oman pääoman tuottoa (OPO) voi nostaa ja yrityksen kasvua nopeuttaa vieraan pääoman (VPO) osuutta lisäämällä
  - ⇒ VPO hinnan ylittävä tuotto saadaan OPO:lle, koska VPO:n korvaus on kiinteä
- Negatiivisen vivun riski: Jos yrityksen tuotto alittaa VPO korkovaatimuksen, OPO:n korkoa käytettävä VPO rahoittamiseen!
  - ⇒ OPO:n luonne riskirahoituksena korostuu

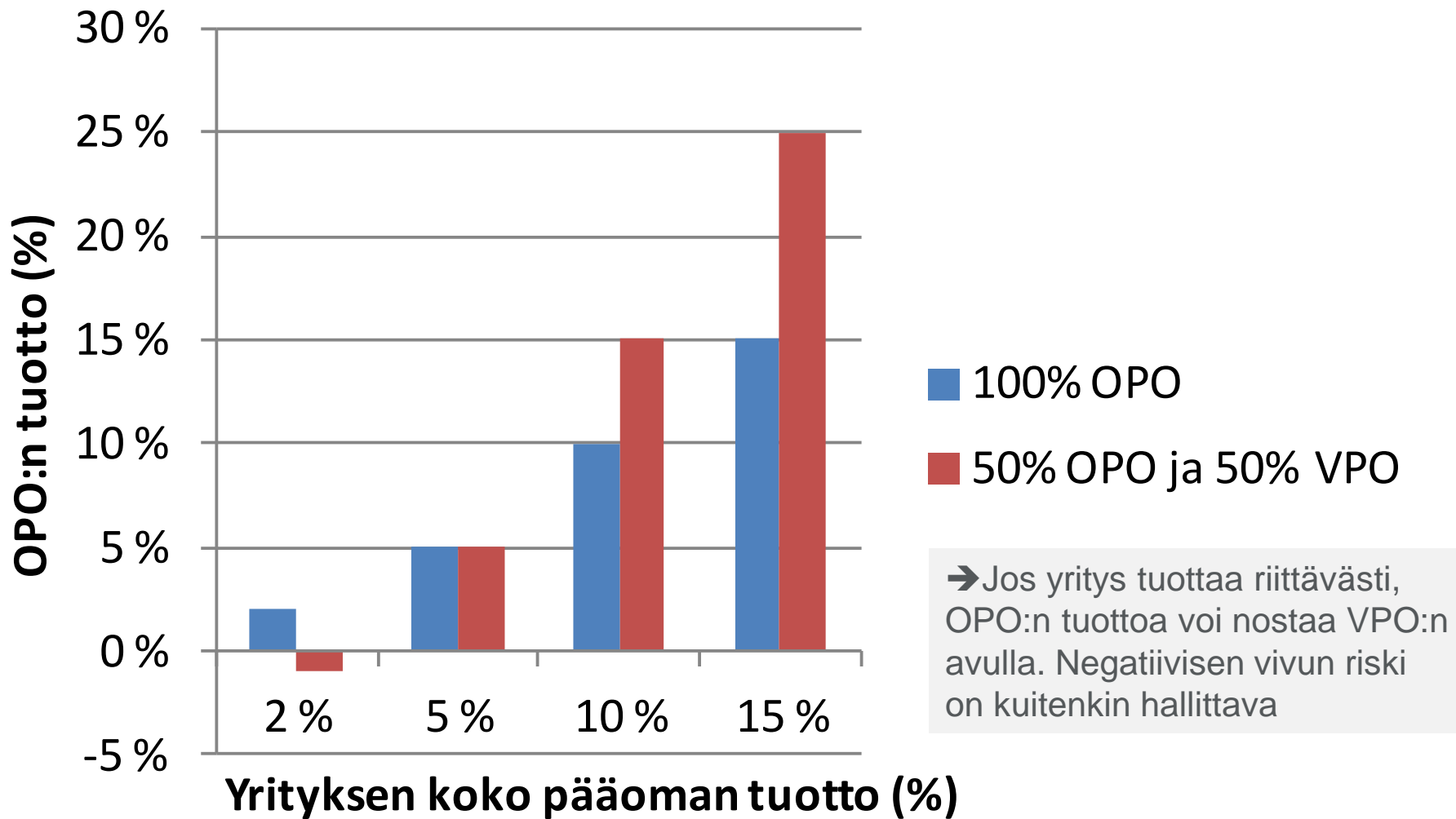

Esimerkki VPO:n vipuvaikutuksesta

- Yrityksen toimintaan sitoutuu 500 000 euron pääoma
- Tarkastellaan kahta vaihtoehtoista rahoitusrakennetta:
  - 1) koko pääoma OPO:a
  - 2) Puolet pääomasta VPO ja puolet OPO
    - Pääoman tuottovaihtoehdot 2, 5, 10 ja 15%
    - Oletetaan, että VPO korko on 5 %

Esimerkki vipuvaikutuksesta

VPO:n korko 5%, pääomasta puolet tai kaikki OPO:a

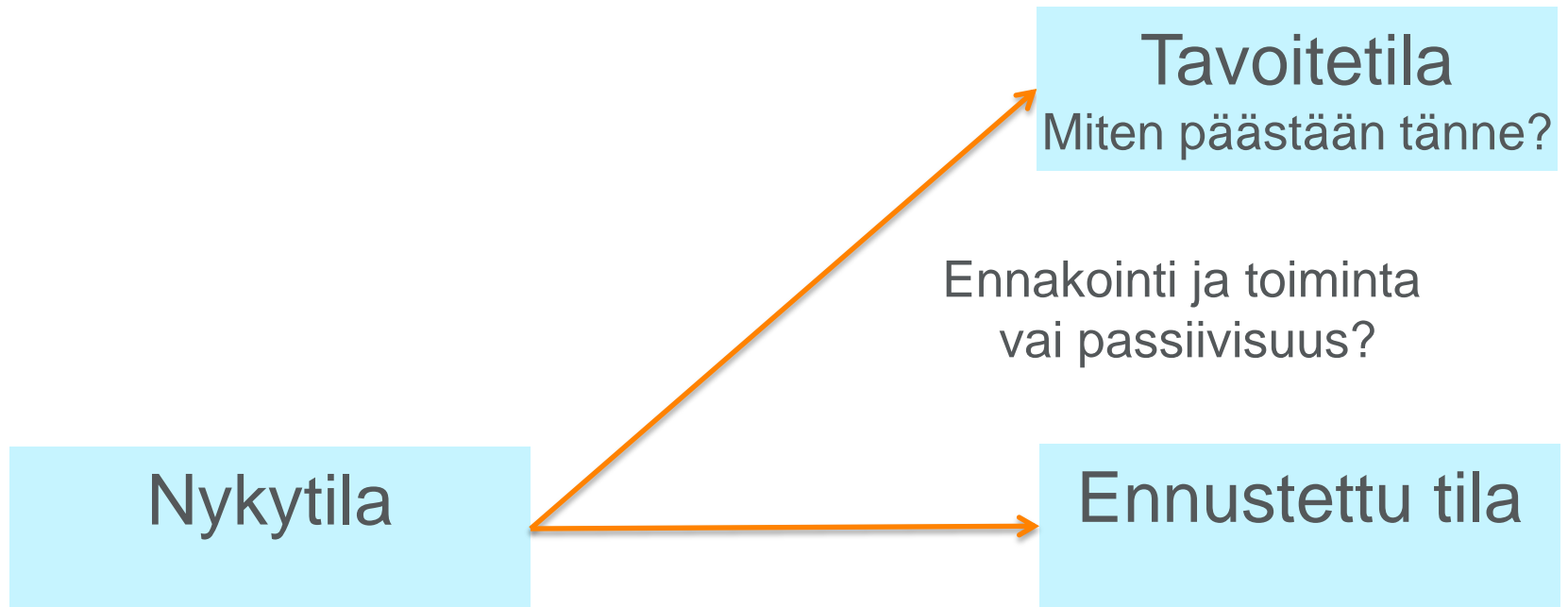
Yrityksen menetystekijöitä

Tekijöitä, jotka vaikuttavat yrityksen menestykseen ja kannattavuuteen

- Yrittäjä itse
- Yrityksen johtaminen ja päätöksenteko
- Tilan ominaispiirteet
- Toimintaympäristö (politiikka, markkinat, toimiala ym,)
- Strategiset valinnat
  - Yrittäjän valinnat, jotka ovat tärkeitä koko yrityksen toiminnan kannalta (esim. Suuret investoinnit, tuotannonalan valinta)
  - Joskus strategiset valinnat selviävät vasta jälkikäteen
  - Menetyksistä voi mitata esim. kannattavuudella

Ennakoinnin avulla nykytilasta tavoitetilaan

Kamppinen ym. (2002)

”Tulevaisuusotteet” erilaisilla tiloilla

Mäkijärvi (2011)

- ”Ympäristö- ja hyvinvointitietoiset”
  - Pieniä ja vakavaraisia
  - Heikko kannattavuus
  - Ennakointi oli vähäisempää kuin muissa ryhmissä.
- ”Taloussuuntautuneet”
  - Suurimpia ja olivat kasvaneet tasaisesti
  - Tiedonhaku aktiivista ja tulevaisuuteen suhtautuminen ennakoivaa.
  - Operationaalista ja visionääristä suunnittelua
- ”Kehittymis- ja kasvuhaluikkaat”
  - Muiden ryhmien tiloja keskimäärin kannattavampia
  - Suhteellinen velkaantuneisuus suuri
  - Aktiiviisiä ennakoijia

Yrittäjäprofiilit velkaantuneilla kotieläintiloilla

Rissanen (2009)

- Profiilin 1 viljelijät
  - Halukkaita lisäämään peltoalaa mutta ei eläinmäärää
  - Vähiten velkaantuneita
- Profiilin 2 viljelijät
  - Velkaantuneimpia
  - Tyypillistä olivat muita korkeampi halukkuus laajentamiseen ja uuden työvoiman palkkaamiseen.
  - Suosivat uutta ja tehokasta teknologiaa
  - Profiileista suurin peltoala, lehmämäärä ja ulkopuolisen työvoiman käyttö.
  - Eniten tuotannon kehittämisvaiheessa

Yrittäjäprofiilit velkaantuneilla kotieläintiloilla

Rissanen (2009)

- Profiilin 3 viljelijät
  - Suosivat modernia, uutta ja tehokasta teknologiaa
  - Menestyminen riippuu työn määrästä että yhteistyöstä
  - Paras käyttökateprosentti ja nettotulosprosentti
- Profiilin 4 viljelijät
  - Tärkeää saada tunnustusta työstä ja mahdollisuus vaikuttaa yhteiskunnallisiin asioihin
  - Käyttivät eniten urakointipalveluja
  - Eniten aikomusta sukupolvenvaihdokseen
  - Luottavaisia tulevaisuuden suhteen
  - Heikoin nettotulos ja käyttökateprosentti

Erilaisia tilatyyppejä (aineistona maitotilat)

Mäkinen ja Tauriainen (2015)

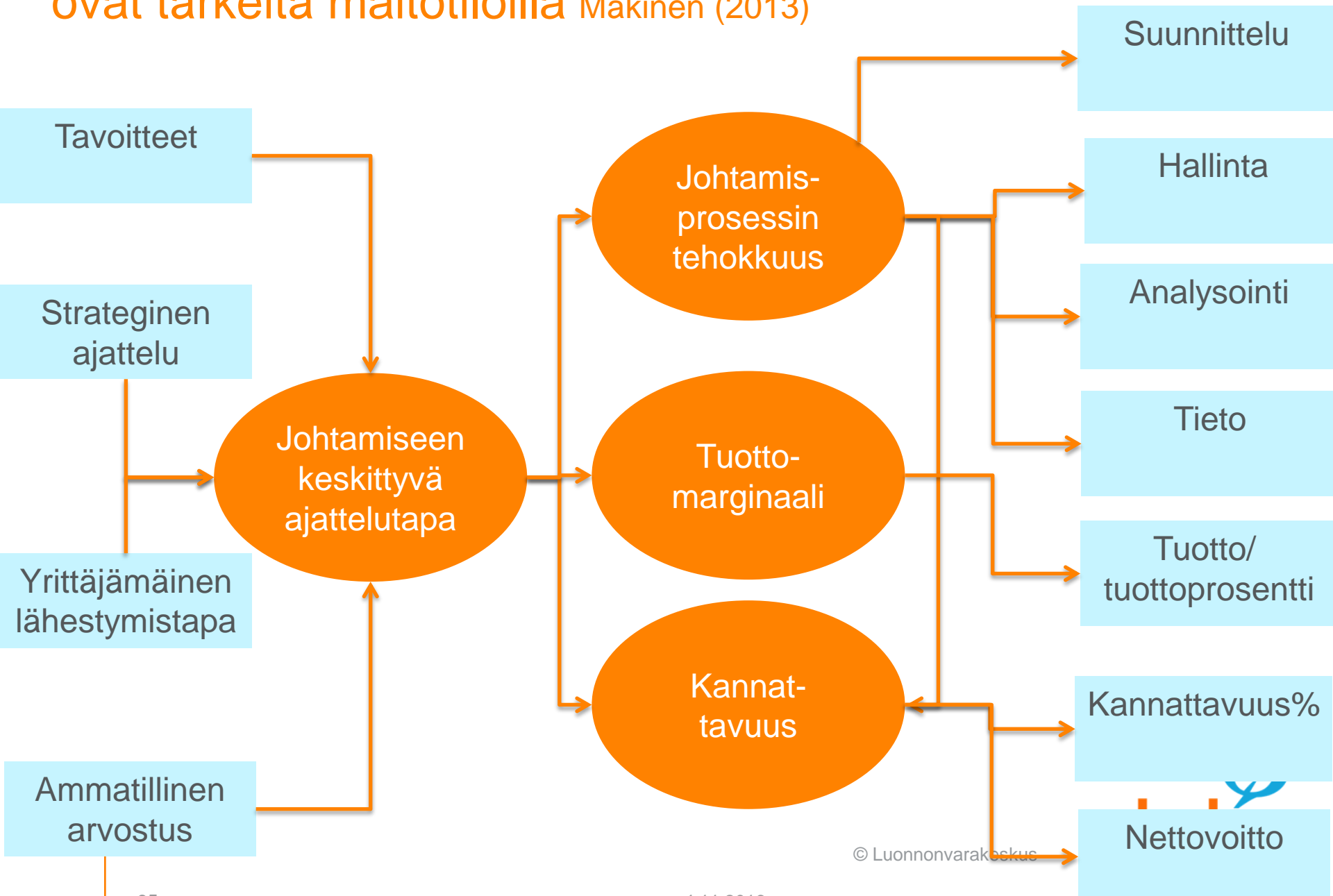
- Hyvin tuottavat tilat:
  - Hyödyntävät mittakaavaetuja
  - Keskittyvät tuottavuuteen
  - Ei ole kasvuun liittyviä ongelmia, koska eivät kasva
→ Menestyminen tulevaisuudessa?
- “Nousevat” tilat
  - Hyödyntävät mittakaavaetuja
  - Ei kasvua, mutta kehittyvät

Erilaisia tilatyyppejä (aineistona maitotilat)

Mäkinen ja Tauriainen (2015)

- Heikosti tuottavat tilat
  - Ei mittakaavaetuja
  - Ei kasvua
  - Osa suunnittelee lopettamista?
- “Heikentyvät” tilat
  - Ei mittakaavaetuja
  - Kamppailevat kasvun haasteiden kanssa
  - ➔ Mahdollisia tulevaisuuden menestyjiä?

Yrittäjämäinen ajattelu ja visio tilan kehittämisestä ovat tärkeitä maitotiloilla Mäkinen (2013)

Yrityksen kilpailukyky koostuu pienistä puroista, mm.

- Tavoitteellinen toiminta
- Sopiva tuotantoteknologia
- Hyvä tuottavuus
- Ammatillinen osaaminen
- Yrityksen toiminnan mittaaminen ja tietojen analysointi – yksin tai yhdessä muiden kanssa
- Yrittäjän sitoutuminen yrityksen toimintaan
- Asenne ja ajattelutapa – tila on yritys
- Aktiivinen kehittäminen ja suunnittelu
- Selvä visio auttaa pääsemään tavoitteeseen
- Luottamus itseän, yritykseen ja ammattiyhteisöön

Linkkejä

- Luken taloustohtori: www.luke.fi/taloustohtori
- Luken verkkopalvelut: <https://www.luke.fi/palvelut/verkkopalvelut/maa-ja-puutarhatalous/>
- PROHEALTH-hanke (siat ja siipikarja): <http://www.fp7-prohealth.eu/news-index/newsletter-april-2016/newsletter-huhtikuu-2016-suomalainen/>

Kiitos!